Maria FILIPIAK

JAN PAWEŁ II NA TEMAT CZŁOWIEKA W SYTUACJI ZŁA
Bibliografia wypowiedzi (1978-1991)

Źródłową pozycją dla opracowania bibliografii był zbiór wypowiedzi Papieża *Insegnamenti di Giovanni Paolo II* wydawany od 1978 roku. Ostatnie trzy lata nie mają odniesień do tego źródła, ponieważ odpowiednie tomy nie są jeszcze dostępne w Polsce. Stąd też wypowiedzi Papieża za ten okres przytaczamy za czasopismem „La Traccia. L'insegnamento di Giovanni Paolo II" (dalej: „La Traccia"). Odpowiednikiem *Insegnamenti* jest zbiór wypowiedzi papieskich w tłumaczeniu na język polski Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie* (dotychczas ukazały się cztery tomy zawierające wypowiedzi z 1978, 1979, 1980 i 1981 r.).

Wykaz skrótów

AP1 – *Anioł Pański z papieżem Janem Pawłem II*, t. 1, Città del Vaticano 1982, ss. 462.

AP2 – *Anioł Pański z papieżem Janem Pawłem II*, t. 2, Città del Vaticano 1986, ss. 479.

AP3 – *Anioł Pański z papieżem Janem Pawłem II*, t. 3, Città del Vaticano 1989, ss. 395.

IGP – *Insegnamenti di Giovanni Paolo II* [Città del Vaticano]

I (1978), ss. 477.	VII (1984) t. 1, ss. 2016.
II (1979) [t. 1], ss. 1729.	VII (1984) t. 2, ss. 1708.
II (1979) t. 2, ss. 1574.	VIII (1985) t. 1, ss. 2081.
III (1980) t. 1, ss. 1983.	VIII (1985) t. 2, ss. 1683.
III (1980) t. 2, ss. 1869.	IX (1986) t. 1, ss. 2204.
IV (1981) t. 1, ss. 1292.	IX (1986) t. 2, ss. 2242.
IV (1981) t. 2, ss. 1313.	X (1987) t. 1, ss. 1482.
V (1982) t. 1, ss. 1376.	X (1987) t. 2, ss. 2582.
V (1982) t. 2, ss. 2497.	X (1987) t. 3, ss. 1812.
V (1982) t. 3, ss. 1751.	XI (1988) t. 1, ss. 1073.
VI (1983) t. 1, ss. 1730.	XI (1988) t. 2, ss. 2625.
VI (1983) t. 2, ss. 1496.	

JPZP – *Jan Paweł II na ziemi polskiej*, Watykan 1979, ss. 286.

NP I – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, I (1978), Poznań, Warszawa 1987, ss.220.

NP II, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, II (1979) t. 1, Poznań 1990, ss. 793.

NP III, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, III (1980) t. 1, Poznań, Warszawa 1985, ss. 875.

NP III, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, III (1980) t. 2, Poznań, Warszawa 1986, ss. 924.

NP IV, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, IV (1981) t. 1, Poznań 1989, ss.611.

NP IV, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, IV (1981) t. 2, Poznań 1989, ss. 572.

ORpol. – „L'Osservatore Romano" wyd. polskie 1(1980) –

1978

1. *Rozwój w wolności* (Do Papieskiej Komisji „Sprawiedliwość i Pokój", 11 XI), NP I, s. 59-62; też: *Sviluppo nella libertà*, IGP I, s. 132-135.

2. *Wolność religijna podstawą praw ludzkich* (Orędzie [...] do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, 2 XII), NP I, s. 116-199; też: *Nella libertà religiosa i fondamenti dei diritti umani*, IGP I, s. 252-257.

3. *Osiągniemy pokój wychowując do pokoju* (Orędzie na Światowy Dzień Pokoju, 21 XII), NP I, s. 173-179; też: *Per giungere alla pace educare alla pace*, IGP I, s. 377-388.

4. *Miłość i zrozumienie dla przezwyciężenia nienawiści i przemocy* (Do burmistrza i Rady Kapitolińskiej, 23 XII), NP I, s. 187-188; też: *L'amore e la comprensione per vincere l'odio e la violenza*, IGP I, s. 404-406.

5. *Solidarność z cierpiącymi z powodu odmowy praw ludzkich* (Homilia, 24 XII), NP I, s. 192-194; też: *Solidarietà a chi soffre per la negazione dei diritti umani*, IGP I, s. 415-418.

1979

6. *Ojciec święty przyjmuje prośbę o mediację w sporze między Argentyną a Chile* (24 I), NP II, 1, s. 52-54; też: *Il Santo Padre accetta la domanda di mediazione tra Argentina e Cile*, IGP II, 1, s. 113-115.

7. *Solidarność z ludźmi dyskryminowanymi i prześladowanymi* (Droga Krzyżowa, 13 IV), NP II, 1, s. 375-376; też: *Solidarietà con chi soffre discriminazioni e persecuzioni*, IGP II, 1, s. 899-902.

8. *Wyrazy ubolewania z powodu zamachu dokonanego w Rzymie* (4 V), NP II, 1, s. 448; też: *Deplorazione per l'attentato di Roma*, IGP II, 1, s. 1045.

9. *Wspomnienie o Aldo Moro i o ofiarach przemocy* (9 V), NP II, 1, s. 466-467; też: *Ricordo di Moro e delle vittime della violenza*, IGP II, 1, s. 1082.

10. *Zwycięstwo przez wiarę i miłość* (Oświęcim-Brzezinka, 7 VI), JPZP, s. 204-210; też: *Vittoria della fede e dell'amore sull'odio*, IGP II, 1, s. 1482-1487.

11. *Nie zostawiajcie ubogim tylko okruszyn ze stołu!* (Homilia, Nowy Jork, 2 X), w: *Jan Paweł II w Irlandii i Stanach Zjednoczonych. Przemówienia i homilie*, Warszawa 1981, s. 170-175; też: *Non lasciate ai poveri le briciole della festa!*, IGP II, 2, s. 557-563.

12. *Wykorzenić kłamstwo wojny* (Przemówienie do kombatantów, 20 X), w: *Jan Paweł II. Nauczanie społeczne 1978-1979*, Warszawa 1982, s. 161-163; też: *Sradicare la menzogna della guerra mascherata da interessi di parte*, IGP II, 2, s. 789-792.

1980

13. *Prawda o człowieku jest wielką siłą działającą na rzecz pokoju* (Homilia, 1 I), NP III, 1, s. 1-3; toż: *La verità sull'uomo è forza della grande causa della pace*, IGP III, 1, s. 3-8.

14. *Ubodzy są zawsze pośród was* (Do Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego à Paulo, 11 I), NP III, 1, s. 38-39; toż: *I poveri sono sempre tra noi*, IGP III, 1, s. 96-98.

15. *Kościół współczesnego świata w służbie wielkiej sprawy pokoju* (Do Korpusu Dyplomatycznego, 14 I), NP III, 1, s. 56-61; toż: *La Chiesa nel mondo contemporaneo al servizio della grande causa della pace*, IGP III, 1, s. 135-147.

16. *Chrześcijanin opowiada się przeciwko przemocy* (Do członków Fundacji „Luciano Re Cecconi", 28 I), NP III, 1, s. 86-87; toż: *Soprattutto il cristiano è contro la violenza*, IGP III, 1, s. 210-212.

17. *Włochy zroszone krwią* (Wspomnienie o profesorze Bachelet, 13 II), NP III, 1, s. 155-156; toż: *Dolore per l'Italia insanguinata*, IGP III, 1, s. 387.

18. *Bronimy wartości moralnych, które są zaprzeczeniem przemocy* (Do Komitetu i Rzymskiej Rady Prowincjalnej, 16 II), NP III, 1, s. 160-161; toż: *Difendiamo i valori morali negati dalla violenza*, IGP III, 1, s. 397-399.

19. *Ofiarujmy Chrystusowi śmierć naszego brata* (Homilia, 23 II), NP III, 1, s. 197-199; toż: *Offriamo a Cristo la morte del nostro fratello*, IGP III, 1, s. 477-481.

20. *Modlitwa Ojca Świętego w intencji zakładników w Bogocie* (5 III), NP III, 1, s. 219; toż: *La preghiera per gli ostaggi di Bogota*, IGP III, 1, s. 525-526.

21. *Odpowiadamy na gwałt modlitwą i miłością* (Anioł Pański, 16 III), NP III, 1, s. 233-234; toż: *Rispondiamo alla violenza con la preghiera, con l'amore*, IGP III, 1, s. 558-562.

22. *Słowa kondolencji z powodu tragicznej śmierci arcybiskupa Oscara Romero* (25 III), NP III, 1, s. 301-302; toż: *Il cordoglio per la tragica morte dell'arcivescovo Oscar Romero*, IGP III, 1, s. 734.

23. *Wezwanie do modlitwy za Monsignora Oscara Romero* (Wezwanie do modlitwy z powodu zabójstwa arcybiskupa z San Salvador, 26 III), NP III, 1, s. 305-306; toż: *Invito a pregare per monsignor Oscar Romero*, IGP III, 1, s. 747-748.

24. *Usilna prośba do Boga o pokój w Salwadorze* (2 IV), NP III, 1, s. 466-468; toż: *Gli uomini hanno diritto alla pace e alla sicurezza*, IGP III, 1, s. 1104-1108.

25. *Nowy apel w sprawie pewnych osób uprowadzonych* (28 V), NP III, 1, s. 657; toż: *Nuovo appello per alcune persone rapite*, IGP III, 1, s. 1500.

26. *Głód sprawiedliwości nie musi być źródłem nienawiści* (Do robotników, Saint-Denis, 31 V), NP III, 1, s. 688-693; toż: *L'uomo esprime nel lavoro la sua vocazione all'amore e alla giustizia*, IGP III, 1, s. 1562-1572.

27. *Ku pomocy cierpiącym braciom* (Orędzie do narodu Stanów Zjednoczonych, 2 VI), NP III, 1, s. 746-747; toż: *In favore dei fratelli che soffrono*, IGP III, 1, s. 1675-1676.

28. *„Błogosławieni ubodzy duchem..."* (Odwiedziny w Faveli, Rio de Janeiro, 2 VII), NP III, 2, s. 12–16; toż: *La Chiesa dei poveri con Cristo proclama le beatitudini*, IGP III, 2, s. 24-31.

29. *Apel o uwolnienie Barbary Piattelli* (13 VII), NP III, 2, s. 141; toż: *Appello per la liberazione di Barbara Piattelli*, IGP III, 2, s. 261.

30. *Telegram z wyrazami współczucia z powodu żałoby, jaka dotknęła Italię* (6 VIII), NP III, 2, s. 189; toż: *Telegrammi di partecipazione al lutto che ha colpito l'Italia*, IGP III, 2, s. 334.

31. *Dramat narkomanii* (9 VIII), NP III, 2, s. 195-197; toż: *Per vincere la droga è necessaria la solidarietà*, IGP III, 2, s. 346-351.

32. *Ateizm – dramatem naszego czasu* (Do uczestników Kongresu „Ewangelizacja a ateizm", 10 X), NP III, 2, s. 450-454; toż: *Il dramma spirituale del nostro tempo*, IGP III, 2, s. 825-834.

33. *Rok działalności Stolicy Apostolskiej* (Do Kolegium Kardynałów, 22 XII), NP III, 2, s. 873-887 (zwł. s. 880-882); toż: *Il cammino della Chiesa tra gli uomini per la costruzione di un mondo più giusto*, IGP III, 2, s. 1755-1779.

1981

34. *Wyrazy bólu i współczucia z powodu zabójstwa generała Galvaligi* (1 I), NP IV, 1, s. 6; toż: *Dolore e depolorazione per l'assassinio del Generale Galvaligi*, IGP IV, 1, s. 14.

35. *Modlitwa Papieża o uwolnienie sędziego d'Urso* (11 I), NP IV, 1, s. 22; toż: *La preghiera del Papa per la liberazione del magistrato d'Urso*, IGP IV, 1, s. 45-46.

36. *Głębokie zadowolenie Papieża z uwolnienia zakładników amerykańskich* (21 I), NP IV, 1, s. 65; toż: *Viva soddisfazione del Papa per la liberazione degli ostaggi americani*, IGP IV, 1, s. 131.

37. *Apel w sprawie Francesca Coppoli* (25 I), NP IV, 1, s. 82; toż: *Appello per Francesco Coppola*, IGP IV, 1, s. 166.

38. *Bogactwo ubóstwa* (Tondo, 18 II), w: *Jan Paweł II na Filipinach i w Japonii. Przemówienia i homilie*, Warszawa 1986, s. 77-81; toż: *Difendere la dignità dei poveri non è un lusso per la Chiesa*, IGP IV, 1, s. 367-373.

39. *Kościół czuje się powołany do udzielania pomocy uchodźcom* (Morong, 21 II), NP IV, 1, s. 217-218; toż: *L'assistenza ai profughi parte integrante della missione della Chiesa*, IGP IV, 1, s. 445-448.

40. *Pamięć o przeszłości oznacza zaangażowanie w przyszłość* (Hiroszima, 25 II), NP IV, 1, s. 260-263; toż: *Ricordare il passato è impegnarsi per il futuro*, IGP IV, 1, s. 532-537.

41. *Jesteśmy żywym wołaniem o pokój* (Do ofiar bomby atomowej w Nagasaki, 26 II), NP IV, 1, s. 280-281; toż: *Voi siete un vivente e costante appello alla pace*, IGP IV, 1, s. 571-572.

42. *Wyrazy współczucia dla ofiar bombardowania w Sydonie* (20 IV), NP IV, 1, s. 471; toż: *Dolore per le vittime del bombardamento di Sidone*, IGP IV, 1, s. 985.

43. *Apel w sprawie ofiar uprowadzeń* (22 IV), NP IV, 1 s. 477; toż: *Appello per le vittime di rapimenti*, IGP IV, 1, s. 997.

44. *Wezwanie do modlitwy w intencji Filipin, Irlandii Północnej i Libanu* (22 IV), NP IV, 1, s. 478; toż: *Invito a pregare per le Filippine, Irlanda del Nord e Libano*, IGP IV, 1, s. 998-999.

45. *Modlę się za brata, który mnie zranił* (17 V), NP IV, 1, s. 583; toż: *„Prego per il fratello che mi ha colpito, al quale ho sinceramente perdonato"*, IGP IV, 1, s. 1210.

46. *Niepokój o los asesora Ciro Cirillo* (12 VII), NP IV, 2, s. 7; toż: *L'ansia per la sorte dell'assesore Ciro Cirillo*, IGP IV, 2, s. 18.

47. *Nie możemy zapomnieć* (w 42 rocznicę wybuchu II wojny światowej, 30 VIII), NP IV, 2, s. 52-54; toż: *Vigorosa difesa della pace*, IGP IV, 2, s. 116-119.

48. *Telegram Kardynała Sekretarza Stanu po zamachu w Wiedniu* (30 VIII), NP IV, 2, s. 55-56; toż: *Il telegramma del Cardinale Segretario di Stato per l'attentato di Vienna*, IGP IV, 2, s. 123.

49. *Telegram z wyrazami współczucia po tragicznej śmierci prezydenta Sadata* (7 X), NP IV, 2, s. 150; toż: *Il cordolio per la tragica morte del presidente Sadat*, IGP IV, 2, s. 364.

50. *Orędzie [...] na pierwszy Światowy Dzień Wyżywienia* (16 X), NP IV, 2, s. 185-186; toż: *Garantire concretamente a ogni uomo il diritto fondamentale alla nutrizione*, IGP IV, 2, s. 441-444.

51. *Apel w sprawie zatrzymanych* (1 XI), NP IV, 2, s. 226; toż: *Accorato appello in favore di sequestrati*, IGP IV, 2, s. 527.

52. *Siła i powaga władzy wyraża się w dialogu, nie w przemocy* (Apel w sprawie Polski, 16 XII), NP IV, 2, s. 501-502; toż: *Non è impossibile tornare sulla strada del rinnovamento*, IGP IV, 2, s. 1146-1147.

1982

53. *Uczyńcie wyłom w murze nienawiści* (Do młodzieży z włoskiej Akcji Katolickiej, 8 V), ORpol. 3(1982) nr 5, s. 31; toż: *Protagonisti del futuro della storia costruttori del mondo nuovo*, IGP V, 2, s. 1454-1459.

54. *Działanie dla dobra wspólnego nadaje sens władzy* (Do Korpusu Dyplomatycznego, 13 V), ORpol. 3(1982) nr 5, s. 10; toż: *Preparate vie sempre più umane per risolvere le controversie internazionali*, IGP V, 2, s. 1625-1632.

55. *Rozbrojenie* (Orędzie [...] do uczestników Sesji Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, poświęconej sprawie rozbrojenia, 7 VI), ORpol. 3(1982) nr 6, s. 25; toż: *Il negoziato rimane l'unica soluzione realistica di fronte alla continua minaccia della guerra*, IGP V, 2, s. 2131-2143.

56. *Apel w sprawie Emanueli Orlandi* (3 VII, 10 VII, 17 VII, 21 VII, 28 VII, 28 VIII), ORpol. 4(1983) nr 7-8, s. 25.

57. *Dobro – zło* (Rimini, 29 VIII), w: *Jan Paweł II. Nauczanie społeczne 1982*, Warszawa 1986, t. 1, s. 193-197; toż: *Vivere un cristianesimo maturo non comporta una fuga dal mondo*, IGP V, 3, s. 339-346.

58. *Telegram [...] do kardynała Ugo Poletti – wikariusza Rzymu – po zamachu na główną synagogę Rzymu* (9 X), ORpol. 3(1982) nr 10, s. 20.

1983

59. *Przybywam, by dzielić z narodami ich ból* (San José, 2 III), w: *Jan Paweł II w Ameryce Środkowej. 2-10 III 1983. Przemówienia i homilie*, Warszawa 1987, s. 38-40; toż: *Vengo a condividere il dolore dei popoli e per comprenderli più da vicino*, IGP VI, 1, s. 523-525.

1984

60. *Do członków Komisji Badania i Zwalczania Narkomanii* (19 I), ORpol. 5(1984) nr 3, s. 10, 21; toż: *Esortazione a rafforzare la famiglia per combattere la droga*, IGP VII, 1, s. 114-116.

61. *Apartheid* (Audiencja dla Komitetu ONZ do walki z dyskryminacją rasową, 7 VII), ORpol. 5(1984) nr 7, s. 1, 8; toż: *L'Apartheid offende la dignità umana e mette in pericolo la pace mondiale*, IGP VII, 2, s. 35-39.

62. Instrukcja Kongregacji Nauki Wiary *O niektórych aspektach „teologii wyzwolenia"* (6 VIII), Rzym 1985.

63. *Problem uchodźców* (Orędzie na Światowy Dzień Emigranta przesłane w imieniu Papieża przez Kardynała Sekretarza Stanu na ręce Przewodniczącego Papieskiej Komisji Duszpasterstwa Migracji i Turystyki, 30 VIII), ORpol. 5(1984) nr 8, s. 28; toż: *„È ancora grave il drama dei rifugiati e dei clandestini"*, IGP VII, 2, s. 295-299.

64. *Solidarność z tymi, którzy cierpią z powodu niesprawiedliwości* (Audiencja dla uczestników sesji plenarnej Papieskiej Komisji „Iustitia et Pax", 30 XI), ORpol. 5(1984) nr 11-12, s. 25; toż: *La Chiesa non deve essere nè apparire complice di situazioni di ingiustizia*, IGP VII, 2, s. 1333-1339.

1985

65. *Drogi sprawiedliwości, wolności i braterstwa świata pracy* (Spotkanie ze światem pracy, Quito, 30 I), ORpol. 6(1985) nr 2, s. 15; toż: *„Non accettate mai sistemi di violenza che contraddicono la vostra fede cattolica"*, IGP VIII, 1, s. 287-293.

66. *Pokój rodzi się ze sprawiedliwości* (Ayacucho, 3 II), ORpol. 6(1985) nr 3, s. 21-22; toż: *L'umanesimo cristiano seme fecondo nella terra e nel cuore dei campesinos*, IGP VIII, 1, s. 372-380.

67. *Nie przeciwko ludziom, lecz przeciw niesprawiedliwości* (Homilia, Esch-Alzette, 15 V), ORpol. 6(1985) nr nadzwyczajny, s. 22-23; toż: *Contro l'ingiustizia una vera solidarietà*, IGP VIII, 1, s. 1379-1386.

68. *Myśląc o ofiarach krwawych starć w Afryce Południowej* (Jaunde, 11 VIII), ORpol. 6(1985) nr 8, s. 22; toż: *„Mettere fine, senza tardare ad ogni indegna discrimanazione dell'uomo"*, IGP VIII, 2, s. 310-311.

69. *Tam, gdzie zagrożona jest rodzina, zagrożona jest przyszłość społeczeństwa* (Bamenda, 12 VIII), ORpol 6(1985) nr 9, s. 8-9; toż: *„Non cedete alle forze che distruggono l'unità, la stabilità e la felicità delle vostre famiglie"*, IGP VIII, 2, s. 322-329.

70. *Co czynimy dla dobra braci i sióstr z Afryki?* (Yaounde, 12 VIII), ORpol. 6(1985) nr 9, s. 10-11; toż: *La discriminazione razziale praticata in Africa solleva l'indignazione del mondo e della Chiesa*, IGP VIII, 2, s. 336-346.

71. *Współodpowiedzialność, solidarność, pokój* (Przemówienie w ośrodku ONZ, Nairobi, 18 VIII), ORpol. 6(1985) nr nadzwyczajny, s. 12-13; toż: *I programmi ambientali per assicurare cibo e alloggio modi concreti di promuovere la pace*, IGP VIII, 2, s. 477-484.

1986

72. *Zwyciężajcie nienawiść miłością, nieprawdę prawdą, przemoc cierpieniem* (Raj Ghat, 1 II), ORpol. 7(1986) nr 1, s. 16; toż: *„Vi annuncio l'amore di Dio"*, IGP IX, 1, s. 244-245.

73. *Niech wreszcie dojdą do głosu ci, którzy nie mają głosu* (Kalkuta, 4 II), ORpol. 7(1986) nr 2, s. 7-8; toż: *La voce dei poveri è la voce di Cristo. Lasciate parlare l'India*, IGP IX, 1, s. 312-318.

74. Instrukcja Kongregacji Nauki Wiary *O chrześcijańskiej wolności i wyzwoleniu* (22 III), Rzym 1986.

75. *Przybywam, aby dzielić z wami waszą wiarę, wasze pragnienia, cierpienia i nadzieje* (Bogota, 1 VII), ORpol. 7(1986) nr 7, s. 2; toż: *Vengo per condividere la vostra fede, i vostri affanni, le vostre speranze*, IGP IX, 2, s. 11-14.

76. *Macie budować społeczeństwo sprawiedliwe* (Bogota, 1 VII), ORpol. 7(1986) nr 7, s. 4-5; toż: *Contra qualsiasi violenza siate anche voi pionieri del rispetto dei diritti dell'uomo*, IGP IX, 2, s. 28-36.

77. *Handlarze wolnością swych braci* (Cartagena, 6 VII), ORpol. 7(1986) nr 7, s. 28; toż: *Lottate contro schiavitù della droga*, IGP IX, 2, s. 195-197.

78. *Pojednanie w sprawiedliwości i przebaczeniu* (Barranquilla, 7 VII), ORpol. 7(1986) nr 7, s. 29-30; toż: *Riconciliazione nazionale nel segno della giustizia*, IGP IX, 2, s. 198-206.

1987

79. *Bez użycia siły* (Montevideo, 31 III), ORpol. 8(1987) nr 4, s. 13-14; toż: *„Nessuno si scoraggi nella ricerca tenace di vie pacifiche per la soluzione dei conflitti"*, IGP X, 1. s. 903-907.

80. *Biedni nie mogą dłużej czekać* (Przemówienie do Komisji Gospodarczej ONZ dla Ameryki Łacińskiej i Wysp Karaibskich, Santiago, 3 IV), ORpol. 8(1987) nr 4, s. 23-24; toż: *Costruire un'economia della solidarietà. I poveri non possono più attendere!*, IGP X, 1, s. 1010-1017.

81. *Priorytet wartości etycznych w życiu publicznym* (Spotkanie z przywódcami politycznymi, Argentyna, Buenos Aires, 6 IV), ORpol. 8(1987) nr 6, s. 17; toż: *Senza il rispetto di norme etiche è impossibile una degna convivenza*, IGP X, 1, 1116-1121.

82. *Niezłomny świadek wiary, kardynał Klemens August von Galen* (Münster, 1 V), ORpol. 8(1987) nr 7, s. 25; toż: *Il cardinale Clemens-August von Galen visse ciò che predicava*, IGP X, 2, s. 1507-1513.

83. *Struktury, odpowiedzialność osobista, solidarność* (Bottrop, 2 V), ORpol. 8(1987) nr 7, s. 27-28; toż: *La domenica va salvaguardata per il bene dei lavoratori, delle famiglie e del livello culturale di tutto il popolo*, IGP X, 2, s. 1528-1536.

84. Encyklika [...] *Sollicitudo rei socialis* (30 XII), Rzym 1987; toż: *„Sollicitudo rei socialis"* IGP X, 3, s. 1547-1664.

1988

85. *Orędzie [...] do Zgromadzenia Ogólnego ONZ zebranego na trzeciej nadzwyczajnej sesji poświęconej rozbrojeniu* (Odczytane przez Kardynała Sekretarza Stanu Agostino Casaroli, 2 VI), ORpol. 9(1988) nr 7, s. 1, 18.

86. *Czy nie zapomnieliśmy zbyt pochopnie?* (Odwiedziny w obozie w Mauthausen, 24 VI), ORpol. 9(1988) nr 7, s. 23-24.

87. *Kościół wobec rasizmu. W trosce o pogłębienie braterstwa między ludźmi* (Przemówienie do Papieskiej Komisji „Iustitia et Pax", 3 XI), ORpol. 10(1989) nr 1-2, s. 5-9.

1989

88. *Transcendentne podstawy godności i praw człowieka* (Do Korpusu Dyplomatycznego, 9 I), ORpol. 10(1989) nr 1-2, s. 11-12.

89. *List apostolski [...] do wszystkich biskupów Kościoła katolickiego o sytuacji w Libanie Ancora una volta* (7 IX), ORpol. 10(1989) nr 9, s. 1, 3; toż: *Ancora una volta*, „La Traccia" 10(1989) nr 9, s. 972-973.

90. *Troska o uchodźców* (Orędzie na Wielki Post 1990, 8 IX), ORpol. 11(1990) nr 1, s. 3; toż: *Profughi e rifugiati: il nostro prossimo più vicino*, IGP XII, 2, s. 476-480.

1990

91. *„Nie" wszelkiego rodzaju dyskryminacji* (Praia, 26 I), ORpol. 11(1990) nr 1, s. 25-26; toż: *„La gloria di Dio è l'uomo che vive", „La Traccia" 11(1990) nr 1, s. 73-76.*

92. *W imię sprawiedliwości wzywam: nie zapominajcie o ludziach głodujących* (Wagadugu, 29 I), ORpol. 11(1990) nr 2-3, s. 24-25; toż: *Un appello sollenne all'umanità*, „La Traccia" 11(1990) nr 1, s. 114-117.

93. *Etyczny wymiar aktualnych kryzysów: potrzeba solidarności między narodami* (Przemówienie do Korpusu Dyplomatycznego, Meksyk, 8 V), ORpol. 11(1990) nr 6, s. 10.

94. 95. *Ustawa, która godzi w ład moralny wszystkich* (3 X), ORpol. 11(1990) nr 10-11, s. 24.

95. *Apel w sprawie Ruandy* (28 XI), ORpol. 11(1990) nr 10-11, s. 11.

96. *Obrona najsłabszych* („Te Deum" w kościele „Il Gesù", 31 XII), ORpol. 11(1990) nr 12, s. 24, 26.

1991

97. *Czy wolno lekkomyślnie narażać polskie rodziny na dalsze zniszczenie?* (Kielce, 3 VI), ORpol. 12(1991) nr 5, s. 31-33.

98. *„Nie zabijaj": przeciwko uzurpacji Bożej władzy nad życiem i śmiercią* (Radom, 4 VI), ORpol. 12(1991) nr 5, s. 34-36.

99. *Orędzie [...] do zwierzchników chrześcijańskich Kościołów w Libanie* (27 V), ORpol. 11(1990) nr 5, s. 12.